

Всеукраїнський серпневий форум
«Освіта України 30 без бар'єрів: вектори якості та успіху»
18-19 серпня 2021 року

Секція «Дошкільна освіта для майбутнього: досягнення і перспективи»

Тема обговорення «Наукове забезпечення дошкільної освіти: досягнення та перспективи»

Т.О. Піроженко,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач лабораторії психології дошкільника
Інституту психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України

Стратегічним орієнтиром, що визначає напрям, рух, зміст освітніх програм для дошкільних закладів та програм професійної підготовки педагогів виступає Стандарт освіти.

Таким документом в нашій галузі виступає БКДО. І за роки незалежності їх розроблено та оновлено у 1998, 2012 та 2021 роках. І це вказує на те, що науковці та практики дошкільної галузі освіти завжди визначали своїм пріоритетом шлях до покращення якості дошкільної освіти.

Сучасний оновлений варіант Стандарту, імплементація якого починається з нового навчального року, відображає:

- ✓ відповідність сучасним світовим тенденціям (компетентнісний, а не знаннєвий підхід) та збереження найкращих національних традицій родинного та суспільного виховання дитини в Україні;
 - ✓ суголосність з положеннями концепції реформи «Нова українська школа»;
 - ✓ відповідність критеріям оцінки якості дошкільної освіти та
 - ✓ вимірам професійної майстерності вихователів та керівників закладів дошкільної освіти
-

НОВІ СКЛАДНИКИ СТАНДАРТУ

- **цінності дошкільної освіти**
- **базові принципи реалізації стандартів дошкільної освіти**
- **умови реалізації Базового компонента дошкільної освіти**
- **відповідальність сім'ї за розвиток дитини**
- **взаємодія закладів дошкільної освіти з родинами дітей як учасниками освітнього процесу**
- **педагог/вихователь як фахівець, який стимулює процес розвитку дитини**
- **зміст та організація освітнього процесу**
- **розвивальне освітнє середовище закладу дошкільної освіти**
- **наступність між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини**
- **обов'язки суспільства / громади в забезпеченні доступної та якісної дошкільної освіти**
- **становлення компетентностей дитини в умовах закладу дошкільної освіти**

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

ключові для дошкільної освіти компетентності дитини:

рухова і здоров'язберезувальна, особистісна, ігрова, предметно-практична та технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька, природничо-екологічна з навичками, що орієнтовані на сталий розвиток, соціально-громадянська, комунікативна, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована)

серед них

НОВИМИ в інваріантній частині стандарту є:

природничо-екологічна з навичками, що орієнтовані на сталий розвиток, соціально-громадянська

НОВИМИ у варіативній частині стандарту є:

спортивно-ігрова (шахи, футбол, баскетбол), цифрова компетентність (основи цифрової грамотності), соціально-фінансова грамотність, мовленнєва (оволодіння основами грамоти), мовленнєва (оволодіння іноземною мовою)

ключові для початкової освіти компетентності дитини:

вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична, компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій, інноваційність, екологічна, інформаційно-комунікаційна, громадянська та соціальна, культурна, підприємливість та фінансова грамотність

Головним меседжем (ідеєю) БКДО 2021 – є твердження про те , що для сучасного етапу розвитку дошкільної освіти в Україні важливою виступає ідея солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку. Це потребує від дорослих об'єднання зусиль щодо створення умов задля збереження як специфіки дитинства в цілому, так й розвитку кожної дитини з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей дитини в найбільш оптимальній для кожної дитини формі. Таке розуміння про взаємодію всіх причетних до дитинства фахівців демонструють територіальні громади й чудовим прикладом є досвід обговорення спеціалістами спільних дій в Запоріжжі.

Але чи можна сказати, що всі питання вирішено, якщо документ прямо вказує на те, що Стандарт спрямований на забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти всіх дітей раннього та дошкільного віку, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; утвердження людської гідності та гуманних взаємин між дітьми та батьками-вихователями в дитячих будинках сімейного типу; соціальну підтримку сім'ї та родинних стосунків.

Питання, на яке хотілось би почути Вашу думку, шановні учасники

Всеукраїнської серпневої зустрічі: (питання 1) Як Ви оцінюєте реальне партнерство між

педагогами та батьками вихованців дошкільного закладу? А. _ реальна конструктивна ефективна взаємодія, спрямована на підтримку розвитку дитини; Б. _ формальні контакти, які пов'язані із ситуативними питаннями ;

В. _ Оцініть, будь ласка ефективність роботи дошкільного закладу «Робота з батьками» в оцінках від 1 до 5 !

Всі ми знаємо про те, що специфікою дошкільної освіти є взаємозв'язок родинного та суспільного виховання. Головним фактором впливу для дитини є й залишаються батьки.

Саме тому, в оновленому Стандарті прописаний зміст та відповідальність батьків за формування кожної з життєвих компетентностей, яких набуває дитина в дошкільні роки.

Сформованість життєвих компетентностей, яким надано повну характеристику в документі, свідчить про вихованість, розвиненість та певну зрілість якостей, потрібних дитини протягом життя та для наступного етапу систематичного навчання в школі.

Чи є тут відкриті невирішені питання?

Одразу зазначу – підготовка дитини до школи та розвиток готовності дитини до школи, до систематичного шкільного навчання визначаються сформованими компетентностями!

Якщо дошкільний освітній заклад достойно й повною мірою виконав своє завдання – сформував у дитини компетентності - дитина готова до школи!

Стандарт прописує, що зміст та рішення проблеми наступності між дошкільною та початковою освітою полягає не в формуванні академічних навичок читання та письма, а в формуванні зовсім інших навичок, які забезпечують дитині прояв пізнавальної та соціальної активності!

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

- ✓ **узгодженість та цільова єдність в розвитку дитини на етапах дошкільної та початкової освіти**
- ✓ **спільність для дошкільної та початкової освіти принципів, підходів, намірів, провідних видів діяльності, що забезпечують розвиток дитини**
- ✓ **використання форм та методів педагогічної роботи, які відповідають віковим закономірностям розвитку дитини**
- ✓ **послідовне збагачення та формування компетентностей дитини дошкільного та молодшого шкільного віку як результатів освіти**

Питання:

Як Ви вважаєте, наскільки захопленість в дошкільній освіті академічними навичками правомірна для розвитку дитини

А. _ Так, це правильно та сучасно;

Б. _ Ні, це руйнує розвиток якостей, що формуються саме в дошкільному дитинстві (наприклад, образне мислення, уява, інтуїція);

В. _ формування академічних навичок – це замовлення батьків, тому я виконую їх очікування.

І знов ми повертаємось до просвітницької роботи з батьками.

Їх очікування до розвитку дитини у світі сучасних технологій можна зрозуміти. Але, треба визнати, що гаджети та цифрові технології часто свідчать про Брак уваги дорослих до дитини, про потребу в компенсації цієї уваги.

В той же час, нам ніби то відома інформація Всесвітньої організації охорони здоров'я про те, що уже зараз залежність дітей від гаджетів набула рис епідемії. Кожен одинадцятий у віці 8-18 років – «цифровий наркоман». Нам здається, що наших дітей ця тенденція омине. Між тим, за даними ВОЗ слід враховувати, що діти більш чутливі до різних негативних впливів, оскільки їх мозок і імунна система все ще розвиваються.

Тобто існує проблема загальної культури життєдіяльності людини в новій віртуальній реальності. Ризики існують щодо:

- впливу на **розвиток мозку** (стимулювання мозку надлишковим впливом гаджетів, як показують дослідження, загрожує когнітивними затримками, підвищеною імпульсивністю, зниженням здатності до саморегуляції і самодисципліни).;
-

Ризики існують:

- впливу на **розвиток мозку;**
 - відставання в загальному розвитку;**
 - впливу на **фізичну активність;**
 - впливу на **проблему ожиріння;**
 - ризики проблеми зі сном;**
 - психічні розлади;**
 - агресивність;**
 - цифрова деменція ;**
 - віддалення від реальності.**
-

-
- впливу на **розвиток мозку** (стимулювання мозку надлишковим впливом гаджетів, як показують дослідження, загрожує когнітивними затримками, підвищеною імпульсивністю, зниженням здатності до саморегуляції і самодисципліни).;
 - **відставання в загальному розвитку** (сидіння за планшетом або телефоном, а значить, недолік руху може призвести до затримки фізичного і розумового розвитку, що яскраво відбивається на її успішності в школі);
 - впливу на **фізичну активність**, яка покращує увагу і здатність до пізнання і засвоєння нового;
 - впливу на **проблему ожиріння** (захоплення переглядом телевізора і комп'ютерні ігри надають приклади нехарчових звичок, які безпосередньо пов'язані з епідемією зайвої ваги. Серед дітей, які неконтрольовано і постійно користуються портативними електронними пристроями, ожиріння зустрічається на 30% частіше.

Підлітки, які страждають ожирінням, піддаються більш високому ризику раннього інсульту і серцевого нападу, що серйозно скорочує тривалість їх життя. Учені б'ють на сполох, закликаючи всіх батьків стежити за вагою дітей, адже перше покоління XXI століття має великі шанси померти раніше за своїх батьків;

- ризику **проблеми зі сном** (Синє світіння екранів телефонів, планшетів і ноутбуків перешкоджає нормальному засипанню, що призводить до скорочення часу відпочинку і недосипу. Вчені по шкідливості для організму порівнюють недолік сну з недоїданням: і те, і інше виснажує організм, а відповідно, негативно позначається на природній активності дитини та її успіхах);
- **Психічні розлади** (Інтернет-зависання часто призводить до замкнутості і розвитку фобій. Цей список можна сміливо доповнити біполярним розладом, психозом, поведінковими відхиленнями, аутизмом і розладом прихильності (тобто порушенням тісного емоційного контакту з батьками);
- **Агресивність** (жорстокість на телебаченні і в комп'ютерних іграх знаходить своє відображення в реальному житті. Дитина отримує готову схему поведінки, яку вона може реалізувати в навколишній дійсності.

І безліч дослідників приходять до одного і того ж висновку: насильство з екрану має як короткостроковий, так і довгостроковий ефект – агресія може проявитися далеко не відразу);

- **Цифрова деменція** (наукові спостереження доводять, що вплив гаджетів на дітей у віці 1-3 років призводить до проблем з концентрацією уваги на сьомий рік життя. Діти, які не можуть зосередитися, просто втрачають можливість що-небудь дізнатися і запам'ятати);
- **Віддалення від реальності** (надмірне використання дітьми електронних технологій не тільки впливає на їхню психіку і здатність до емпатії, але і робить їх більш уразливими в умовах реального життя, яке вони, за великим рахунком, не знають.)

**Дитину раннього та дошкільного віку
потрібно надихнути, захопити, зацікавити
оточуючим світом!**

**Головне надбання дитинства -
прийняття активного життя, усвідомлення її
величезності, цікавості й краси!**

Саме тому обов'язковою є емоційна складова всієї дошкільної дидактики. А в структурі компетентностей обов'язковим є компонент емоційно-ціннісного ставлення до предмету пізнання.

Нинішній час технологій і Інтернету відбирає у дитини дуже багато часу на речі, які його зовсім не розвивають: соціальні мережі, нескінченні мультики та ігри.

Найкраще, що можуть зробити батьки для своїх дітей – це і для себе ввести «час без гаджетів», відкласти в сторону телефони та планшети, і просто спілкуватися, грати, жартувати і бути по-справжньому близькими!

Не треба шукати трюки, які покращують мозок. Їх немає.

Ці трюки - саме життя! Очевидно, освітня система повинна змінитися. Ми повинні сформувати здатність жити у цифровому світі і не втратити людяність. Адже у результаті все залежить від того, чи вдалося вам збудувати стосунки з сім'єю, з дітьми, з колегами і суспільством в цілому.

Ми повинні навчити себе та дітей верифицировать інформацію (від лат. Verifico перевіряю), тобто перевіряти на практиці, засвідчувати, контролювати, стежити, відстежувати, регулювати; навчити протистояти стресу, виховати здатність до змін, навчити постійно вчитися.

І тому на останнє - увага до сучасних педагогічних інновацій й технологій в дошкільній освіті! Важливими словами для характеристики багатьох педагогічних колективів, які впроваджують освітні інновації, можуть бути наступні : **Бажаємо більшого, цінуємо досягнуте!**

Дошкільна практика, яка побудована на принципах педагогіки партнерства, яка реалізує компетентнісний, діяльнісний, інтегрований принципи організації життєдіяльності дітей дошкільного віку та здійснює пріоритет щасливого проживання дитиною сьогодення є **СУЧАСНОЮ!**

Прикладом комплексного рішення принципу дитиноцентризму, до розробки яких причетна лабораторія психології дошкільника Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України є комплексні освітні технології «Радість розвитку» та «Впевнений Старт»

Освітню систему «Впевнений Старт» розроблено:

- ❑ **науковцями** галузевих інститутів Національної Академії педагогічних наук України:
Інституту психології імені Г.С.Костюка та
Інституту проблем виховання
- ❑ працівниками системи дошкільної освіти:
керівники, методисти, вихователі ЗДО
на замовлення видавництва «Українська академія дитинства»
- ❑ керівник проєкту – Рогозянський О.С.,
науковий керівник проєкту – Піроженко Т.О.

Визнання проекту «Впевнений старт»

- ✓ нагороджено **золотою медаллю** X та XI Міжнародних виставок «**Інноватика в сучасній освіті**» (2018, 2019 рр.) в номінації «Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення» та номінації «Інноваційна діяльність закладу освіти – ресурс забезпечення якості освіти»
- ✓ підтримано ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти України», обласними академіями/інститутами післядипломної педагогічної освіти

Відповідність освітнім пріоритетам

- ✓ відповідність сучасним світовим тенденціям (компетентнісний, а не знаннєвий підхід) та збереження найкращих національних традицій родинного та суспільного виховання дитини в Україні;
- ✓ відповідність Стандарту дошкільної освіти (БҚДО 2021);
- ✓ суголосність з положеннями концепції реформи «Нова українська школа»;
- ✓ відповідність критеріям оцінки якості дошкільної освіти та
- ✓ вимірам професійної майстерності вихователів та керівників закладів дошкільної освіти

Забезпечення освітнього результату

Здійснюється завдяки:

- ❖ **Комплексності психолого-педагогічного та методичного супроводу розвитку дитини:** – особистісний розвиток та поглиблення індивідуальних досягнень дитини у різних видах діяльності:
спілкуванні, грі, здоров'язберігальній, пізнавально-дослідницькій, мовленнєвій, господарсько-побутовій, образотворчій
- ❖ залученню **до взаємодії всіх учасників** освітнього процесу – дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку, педагогів, психологів, батьків
- ❖ просвітницькій роботі освітнього закладу з батьками вихованців та **підвищення ролі сім'ї** в освітньому процесі

Програмно-методичний комплекс «Впевнений старт»: молодший, середній, старший дошкільний вік

- набір посібників **відповідно до кожного віку:**
для дитини
для вихователя
для батьків

наповнення посібників викладено на **сучасному змістовому матеріалі** з поступовим ускладненням розвивальних завдань, логічно та **відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти України** та сучасних тенденцій розвитку та реформування освітньої галузі

- **супровід проекту** та пряма методична підтримка авторами освітньої системи «Впевнений старт» **в соціальній мережі**

З метою підвищення кваліфікації педагогів авторська група розробників освітньої системи «Впевнений Старт» починає у навчальному 2021-2022 році

Дистанційний курс "Впевнений старт - вступ для впровадження"

Модуль "Молодший дошкільний вік "

Модуль "Середній дошкільний вік"

Модуль "Старший дошкільний вік"

БЕЗКОШТОВНО для замовників комплектів

На 1 замовлення навчання можуть пройти 3 фахівці.

Попередня реєстрація.

Доступ до навчальних матеріалів 1 тиждень.

Успішний контрольний тест - сертифікат 1 кредит ECTS (30 год.) згідно постанови КМУ #800

Новини на сайті FB «Впевнений старт - педагогам»

Перспектива проєкту

- ❖ Імплементация освітньої системи «Впевнений Старт» має величезний **інноваційний потенціал** для подальших **педагогічних, психологічних, соціальних досягнень** у сфері дошкільної освіти, якою опікуються територіальні громади нашого суспільства.
- ❖ Дана розробка є **прикладом** сучасного рішення навчально-методичного забезпечення **інноваційного освітнього процесу** в закладах дошкільної освіти України та **може слугувати варіантом українського продукту для цілей міжнародного співробітництва** з партнерами у галузі освіти дітей.

Характеристики інноваційної освітньої системи

- **Інноваційна освіта** - це процес і результат такої освітньої діяльності, яка стимулює і проектує новий тип відносин як окремої людини, так і суспільства в цілому
 - **Призначення (мета та місія)** інноваційної практики - забезпечення наступності та прогресивних змін у соціокультурному просторі життя всіх його учасників (вихованців, батьків, педагогів, психологів)
 - **Характер інноваційної освітньої системи** - продуктивний, творчий
 - **Зміст** - гуманізований, структурований за освітніми напрямками, інтегрований за новими і традиційними навчальними програмами
 - **Організація освітнього процесу** – діяльнісний формат взаємодії дорослих та дітей, орієнтований на різнобічну і творчу реалізацію потенціалу особистості
-

**Питання: Чи має дошкільна освіта
України наукову підтримку ?**

А_ так, повною мірою;

Б_ в окремих освітніх напрямках;

В_ досвід наукових розробок взагалі не
доходить до реальної освітньої практики;

Дитинство – РАНОК великих подій! Усі ми - дорослі і діти - повинні мріяти, фантазувати, уявляти, створювати бажаний образ реалізації своєї діяльності!

Легко прикинутися, що ніхто нічого не може змінити, що ми живемо у світі, де суспільство величезне, а людина - зернятко на рисовому полі.

Але правда полягає в тому, що особистість змінює світ знову і знову, особистості створюють нову реальність та майбутнє!
